

3. Modaalinen rakenne (*tehden*)

Modaalinen rakenne korvaa tapaa ilmaisevaa siten että-sivulausetta. Voi kysyä, miten predikaatin tekeminen tapahtuu, ja modaalinen rakenne on vastaus kysymykseen:

Miten palasimme cocktail-kutsuilta? Palasimme cocktail-kutsuilta **kävellen**.

Rakenteen nominaalimuodossa oleva verbiosa määrittelee predikaatin tekemisen tapaa ja on samassa aikamuodossa sen kanssa. Modaalirakenteen ja hallitsevan lauseen tekeminen ja tapahtuminen ovat samanaikaista. Modaalirakenne kertoo hallitsevan lauseen tekemisen tavan.

Modaalirakennetta eivät ilmeisesti kaikki kielentutkijat pidä lauseenvastikkeena. Lepakko lepää **riippuen**. Lepakko lepää **siten, että riippuu**.

Moni urheilija turmelee moraalinsa **siten, että turvautuu dopingiin**.
Moni urheilija turmelee moraalinsa **dopingiin turvautuen**.

Verbityyppi 1	istu-a	istu-e-n
Verbityyppi 2	syöd-ä	syöd-e-n
Verbityyppi 3	menn-ä	menn-e-n
Verbityyppi 4	tavat-a	tavat-e-n
Verbityyppi 5	hallit-a	hallit-e-n
Verbityyppi 6	vanhet-a	vanhet-e-n
HUOM.	laske-a	laski-e-n
	itkie-ä	itki-e-n
	luke-a	luk_i-e-n

Mahdollisia virheitä:

Modaalista lauseenvastiketta tapaa kuitenkin nykykielessä hyvin paljon tehtävissä, jotka eivät ole kuvatun käytön mukaisia. Väärä käyttö esim. lehtikielessä on niin yleistä, että voi puhua muotivirheestä. Niinpä käyttäessään modaalista rakennetta kannattaa ajatella, täyttääkö lauseenvastike mainitut ehdot. Jos kyse on itsenäisestä verbistä eikä toisen verbin tavan määrittelystä ja aikakin mahdollisesti on eri, ei modaalinen rakenne käy.

**Hän jakoi lehdet nopeasti päästen aikaisin kotiin.*

Edellinen esimerkki on ongelmallinen, sillä ensin jaetaan lehdet ja vasta sitten päästään kotiin.

Korjaus: *Hän jakoi lehdet nopeasti ja pääsi aikaisin kotiin.*

**Pöytäkirjassa todettiin, että kokous alkoi kello 15.00 päättyen noin kello 17.10.*

Kokouksen alkamisen tapa ei voinut olla päättyminen, joka olisi kestänyt kaksi tuntia.

Korjaus: *Pöytäkirjassa todettiin, että kokous alkoi kello 15.00 ja päättyi kello 17.10.*

**Jäätikköjokien kuljettamat ainekset, savi, hiesu ja hieta, purkautuivat vesialtaaseen kerrostuen pohjalle hedelmälliseksi lustosaveksi.*

Kerrostuminen ei ole purkautumisen tapa, vaan kerrostuminen seuraa purkautumista.

Korjaus: *Jäätikköjokien kuljettamat ainekset, savi, hiesu ja hieta, purkautuivat vesialtaaseen ja kerrostuivat pohjalle hedelmälliseksi lustosaveksi.*

**Eläinaktivistit rikkoivat akkulaturin huullen sitä ketuntappovälineeksi.*

Luulemisella ei pysty rikkomaan edes akkulaturia, ts. aktivistit eivät riko siten, että luulevat.

Korjaus: *Eläinaktivistit rikkoivat akkulaturin, koska luulivat sitä ketuntappovälineeksi.*

**Laoksen väestö on vähälukuinen koostuen pääosin Lao- ja Thai-heimojen jäsenistä. Jos predikaattiverbi on olla, ei modaalinen rakenne voi olla oikein. Toisella verbimuodolla ei kuvata olemisen tapaa.*

Korjaus: *Laoksen vähälukuinen väestö koostuu pääosin Lao- ja Thai-heimojen jäsenistä.*

Muista erikseen semmoiset useimmiten virheelliset ilmaukset kuin *johtuen, liittyen, perustuen ja riippuen*, sillä nekin ovat verbimuotoja eivätkä partikkeleita, vaikka niitä partikkelin tapaan usein käytetään. Koska on olemassa oikeitakin partikkeleita, ei kannata kyseisiä muotoja suosia. Esimerkkejä käytöstä, jossa ilmaus kannattaa korjata varsinaisella partikkelilla:

**Huonosta säästä johtuen - -. Huonon sään takia / vuoksi / tähden - -.*

**Pukeudun säästä riippuen. Pukeudun sään mukaisesti.*

**Tutkimukseeni liittyen - -. Tutkimukseen liittyvästi - -.*

**Esikoululaiset arvostavat toisiaan muuten kuin koulutöihin perustuen.*

Esikoululaiset arvostavat toisiaan muuten kuin koulutöiden perusteella.

Huom: On kuitenkin olemassa kiteymiä, joissa verbin modaalimuoto on oikein partikkelimaisessa käytössä, esim. *kaikesta päätellen, ikäänsä nähden, ottaen huomioon, vuodesta 1990 alkaen tai juhannuksesta lähtien* jne.

4. Finaalinen lauseenvastike (*tehdäkse/ni, -si...*)

Finaalirakenne eli finaalinen lauseenvastike vastaa tarkoitusta tai syytä ilmaisevaa jotta-lausetta. Finaalirakennetta ei voi käyttää passiivin yhteydessä. Päälauseessa ja infinitiivin -kse-rakenteessa (1. infinitiivin pitemmän muodon rakenteessa) on aina sama subjekti.

Lämmitimme saunan **voidaksemme rentoutua perusteellisesti**.
Lämmitimme saunan, **jotta voisimme rentoutua perusteellisesti**.

Hän meni aikaisin nukkumaan **jaksaakseen nousta aikaisin ylös**.
Hän meni aikaisin nukkumaan, **jotta jaksaisi nousta aikaisin ylös**.

	infinitiivi	-kse + possessiivisuffiksi
Verbityyppi 1	oppia	oppi-a-kse-ni
Verbityyppi 2	tehdä	tehd-ä-kse-si
Verbityyppi 3	nousta	noust-a-kse-en
Verbityyppi 4	avata	avat-a-kse-mme
Verbityyppi 5	häiritä	häirit-ä-kse-nne
Verbityyppi 6	paeta	paet-a-kse-en

Hän istui alas katsoakseen televisiota.
Leena lähti ulos mennäkseen pankkiin.
Pekka meni ravintolaan juodakseen tuopin olutta.
Selvitäkseen tentistä hän luki yötä päivää.
Menin kauppaan ostaakseni ruokaa.
Virtaset matkustivat Espanjaan voidakseen levätä.
Virtaset matkustivat Espanjaan, jotta he nauttisivat matkasta enemmän.
Me harjoitteleimme pelataksemme hyvin.
Minä menen kahvilaan tavatakseni ystäväni.

Mahdollisia virheitä:

Tavallisin virhe onkin merkitykseen liittyvä: muotoa käytetään, vaikka kyse ei ole ajattelukykyisestä subjektista tai ainakaan tavoitteellisesta tarkoitushakuisesta toiminnasta.

**Lehden mukaan iltapäiväkerho lähti syyskuun alussa syyslomalle alkaakseen jälleen tammikuussa.*

Kerho ei ole ajattelukykyinen subjekti. Myöskään kerhon ohjaajien, lasten tai lasten vanhempien tavoite ei ole, että kerho olisi koko syksyn suljettuna. Lauseenvastike on näin ollen aivan virheellisesti muodostettu. Jos se olisi oikein, kerho ajattelisi, että lähden nyt lomalle, jotta voin alkaa tammikuussa.

Korjaus: *Lehden mukaan iltapäiväkerho lähti syyskuun alussa "syyslomalle" mutta sen toiminta voidaan aloittaa jälleen tammikuussa.*

Myöskään seuraavassa esimerkissä ei voi olla kyse subjektin eli ihmisten tavoitteesta:

**Maanjäristyksen alettua monet ihmiset juoksevat ulos rakennuksista vain jäädäkseen kaatuvien savupiippujen, tippuvien kattotiilien tai lasien alle.*

Esimerkin mukaan ihmiset juoksevat ulos, jotta jäisivät kaatuvien savupiippujen ynnä muun alle. Koska kukaan tuskin tahtoo savupiipun alle jäädä vaan juoksemisen tavoite on päinvastoin yritys pelastautua, täytyy virke korjata.

Korjaus: *Maanjäristyksen alettua monet ihmiset juoksevat ulos rakennuksista ja jäävät sen vuoksi kaatuvien savupiippujen, tippuvien kattotiilien tai lasien alle.*

**Klaus lähti unelmiensa purjehdukselle palatakseen vasta kuukausien kuluttua.*

Edellä oleva esimerkki aukeaa seuraavasti: *Klaus lähti unelmiensa purjehdukselle, jotta hän palaisi vasta kuukausien kuluttua.* Palaaminen vasta kuukausien kuluttua ei kuitenkaan ole syy purjehdukselle lähtöön.
Korjaus: *Klaus lähti unelmiensa purjehdukselle, jolta hän palaisi vasta kuukausien kuluttua.*

Aivan virheellinen käsitys finaalin lauseenvastikkeen merkityksestä ja käytöstä näkyy olevan yleisönosastokirjoittajalla, joka paikallislehti Karjalan Heilissä (19.7.2003, s. 8) vakuuttaa seuraavasti:

**Enempää harmia ja mielipahaa kellekään aiheuttaakseni olen aina pyrkinyt parkkeeraamaan autoni mahdollisimman sivuun.*

Kirjoittaja pyrkii siis muotoilunsa mukaan aiheuttamaan harmia ja mielipahaa. Tavoiteltu merkitys on aivan ilmeisesti päinvastainen: jotta en aiheuttaisi harmia ja mielipahaa. Tällöinen kiellon sisältävä merkitys onkin parasta muotoilla sivulauseen avulla.

Korjaus: *Jotta en aiheuttaisi enempää harmia ja mielipahaa kellekään, olen aina pyrkinyt parkkeeraamaan autoni mahdollisimman sivuun.*

Finaalinen lauseenvastike viittaa aina lauseen subjettiin, joten sitä ei voi käyttää passiivisessa lauseessa, vaikka vastaava sivulause alkaisi *jotta*-konjunktioilla ja merkitys olisi siten tavoitteeseen liittyvä.

Vrt. *Ymmärtääkseni klassista ajattelua Pekka lukee kesällä Platonin teokset.*

**Ymmärtääkseni klassista ajattelua luetaan Platonia.*

Ensimmäinen virke on muodostettu oikein, koska Pekka on lauseen subjekti, joka tahtoo ymmärtää. Jälkimmäinen virke sen sijaan on väärin muodostettu, koska viitataan ihmisiin yleensä eli kyse on passiivista. Tällöin tulee käyttää *jotta*-lausetta.

Korjaus jälkimmäiseen: *Platonia luetaan, jotta ymmärrettäisiin klassista ajattelua.*

Oikein on sen sijaan muutamissa kiteymissä näkyvä ns. kvantum-rakenne, joka vastaa *mikäli*- eikä *jotta*-lausetta, esim. *nähdäkseni, ymmärtääkseni kesäisin yleensä lomailaan jne.* Sitä voi käyttää passiivissakin, eikä sen tarvitse täyttää esitettyjä ehtoja.

5. Kvantumrakenne eli kvantum-lauseenvastike (*muistaakseni*)

Kvantum-lauseenvastike vastaa sikäli kuin-lausetta. Sen predikaatti on muodoltaan samanlainen kuin finaalarakenteen (eli I. infinitiivin pitempi muoto), mutta sen merkitys on erilainen, ja sitä voi käyttää myös passiivin yhteydessä.

ymmärtä-ä-kse-ni	jos ymmärrän asian oikein
käsittä-ä-kse-mme	jos käsitämme asian oikein
muista-a-kse-ni	jos muistan asian oikein
tietä-ä-kse-mme	jos tiedämme asiasta jotain, sen mukaan mitä tiedämme
luull-a-kse-ni	luulen että, luultavasti

Tietääkseni Liisan lakkiaisiin oli kutsuttu paljon vieraita.

Sikäli kuin tiedän, Liisan lakkiaisiin oli kutsuttu paljon vieraita.

Tietääkseni asia on näin.

Sikäli kuin tiedän, asia on näin.

Ymmärtääkseni karpäsen ajatusmaailma on aika yksinkertainen.

Sikäli kuin ymmärrän, karpäsen ajatusmaailma on aika yksinkertainen.